

FOTO: VLADKO VAVRIK

Rybomil

Popredného slovenského popularizátora ichtyológie, jedného zo zakladateľov Slovenskej ichtyologickej spoločnosti, dlhoročného vysokoškolského pedagóga KAROLA HENSELA sme zastihli skloneného nad mikroskopom. Porovnával preparované lebky plôtíc.

Igor Turanec

Venujete sa popri vedeckom skúmaní aj rekrečnému rybolovu?

— Ryby viem chytať, ale nemám v sebe typickú vášeň tradičného rybára. Pri ichtyologickom výskume používame iné metódy lovu rýb.

Získavate vzácny biologický materiál aj z rekordných slovenských úlovkov?

— Problematicky a náhodne. Raz som dokonca vyberal kosti na dvore reštaurácie z kotla po

dojedenom halászlé. Týmto spôsobom som získal svedectvo o dvojmetrovom a 20-ročnom dunajskom sumcovi. Jeho kosti nám dodnes slúžia ako učebná pomôcka. Lenže keď sme na východnom Slovensku pátrali po kostiach nášho rekordného 128-kilogramového bodrockého sumca z roku 1964, nedostali sme sa k žiadnym zvyškom. Stojovníci ich zrejme pochovali do hnoja. Škoda, že ani v roku 2003, keď rybári ulovili 97-kilogramového sumca na Domaši,

nikomu nenapadlo, aby nám poskytl materiál na skúmanie.

Stačilo, aby o úlovku informovali ichtyológovia alebo zavolali zoológovi do najbližšieho múzea?

— Tým sa málokto zapodieva. Pred siedmimi rokmi na Zelenej Vode pri Novom Meste nad Váhom ulovil rybár prvú piraňu. Odvtedy ich rybári už chytali viackrát. Dokonca aj iné exotické druhy. Žiaľ, často bez toho, aby z nich ichtyológom

ponúkli materiál, ktorý má pre nás veľkú výpovednú hodnotu.

Chýbajú niektorým rybárom vedomosti, ako majú zaobchádzať s nezvyčajnými úlovmi?

— Nielen to. Mali by sme implementovať a dodržiavať záväzný Kódex zodpovedného rekreačného rybolovu, ktorý pripravila Európska komisia pre vnútrozemské rybárstvo pri Organizácii Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo (EIFAC FAO). Rybárom by mal

Postrach

„Ako hosťujúci profesor som v roku 1989 dva mesiace pôsobil v Indii,“ spomína Karol Hensel. „Raz sme sa vypravili k rieke. Naši traja univerzitní pomocníci sa kamsi vyparili a o hodinu nám horkotlažko priniesli sotva tri chytené a neduživé rybčky. Tvrdili, že vo vode

žiadne nie sú. Naštvalo ma to, že leňošili, že ma vodlia za nos. V okamihu som ich šokoval, keď som skočil z nohavíc do trenažérov. Zdesili sa však v momente, keď som schytil sieťku a prišiel som za desať minút s celou hrbou pekných rýb. V mojom postavení zahraničného pána profesora to bolo nezvyčajné správanie. Domorodci sa možno naučili, že profesori iba piknikujú v dokonalom spoločenskom oblečení na brehu rieky a pri výskumnom výlove rýb pracujú za nich iní. Bolo zvykom, že každé ráno ma pri vchode do budovy úctivo zdravili najmenej traja zriadenci. Na druhý deň po love, ktorý som s nimi zažil, tam bol iba jeden pomocník z celej partie. Bolo to zvláštne. Ten zriadenec mi nakoniec diskretné prezradil, prečo sa mi ostatní vyhýbajú. Vraj sa ma šialene boja, lebo dokážem strašne usilovne pracovať.“

FOTO: ARCHIV KAROLA HENSELA

India 1989: Výlov rýb s miestnymi pomocníkmi

byť človek, ktorý by predovšetkým chránil vodu a život v nej, rybár na vysokej morálnej a stavovskej úrovni, trénovaný a s vedomosťami.

Myslíte si, že rybári majú k dispozícii dostatok informácií o našich známych a menej známych rybách?

— Chýba nám predovšetkým aktuálny kľúč na určovanie rýb. Som pripravený vypracovať návod, pomôcku s obrázkami, ale som už vo veku, keď nepíšem do šuplíka. Vydá ju napríklad Slovenský rybársky zväz. Bežní rybári neraz nepoznajú ani chránené druhy rýb. Videl som hrúza fúzatého, prísne chráneného, ako nástrahovú rybkú, aj mihuľu. Rybár tvrdil, že je to obyčajný hrúz. Chýba mu kľúč na určovanie rýb. Mimochodom, zakázal by som lov na živú nástrahovú rybkú.

Prečo?

— Rybári z rôznych končín vypustia nástrahové rybky neraz do hociaktovej vody. Narušia tým

pôvodný charakter vôd. Nevďakom tak zarybnili aj Štrbské pleso.

Ste zástancom spôsobu lovu „chyť a pustiť“?

— Mnohým zážitkovým rybárom lichotí, že sa na okamih stanú hrdinami. Chápem ich pohnútky. Ale vyhradil by som na rybárčenie bez privlastnenia úlovku len uzavreté revíry. Honba za rekordnými úlovkami mi pripomína karikatúru rybolovu. Úlovky rýb kŕmených granulami nemajú nič spoločné s divými kaprami či inými voľne žijúcimi druhmi.

Vo Švajčiarsku nie je dovolené loviť spôsobom bez privlastnenia úlovku.

— Švajčiari na nás dokonca tlačia, aby sme v prírode dôsledne eliminovali všetky nepôvodné druhy rýb. Vráťane pstruhov dúhových. Chcú, aby sme ich prestali vysádzať, vychytali ich a bol by pokoj.

Prikláňate sa k takému riešeniu?

prof. RNDr. Karol Hensel, CSc. (1939)

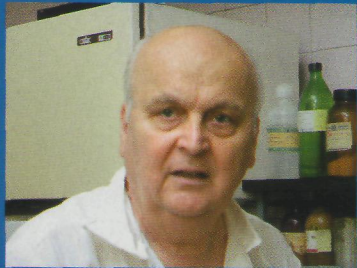

FOTO: VLADKO VAVRKE

Rodák z Bratislavy je absolvent Prírodovedeckej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Ako ichthyológ lovil v zahraničí na mnohých miestach. Je potápač. Väčšinu názorných prírodnín, ktoré používa na prednáškach o biológii mora, si sám nazbieral a preparoval. „Láka ma objavovanie,“ tvrdí popularizátor vedeckých poznatkov, autor mnohých štúdií, článkov, televíznych scenárov a kníh, zakladajúci člen Slovenskej ichthyologickej spoločnosti, ktorá sa prezentuje na stránke www.rybomil.sk. Ako prvý z našich bádateľov dostal šancu skúmať v Národnom múzeu prírodných vied v Paríži systém bočnej čiary latimérie podivnej, takzvanej živej fosílie. Od roku 1963 prednáša na Katedre zoológie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Prednášal na zahraničných univerzitách, medzinárodných kongresoch a sympóziách. Okrem Francúzska pracoval v Poľsku, Mongolsku, Indii, Kanade, USA, navštívil Japonsko a ďalšie krajiny. Z trojmesačnej expedície v Mongolsku v roku 1969 priniesol s profesorom Karolom Pivničkom do Slovenského národného múzea v Bratislave vyše 200 kilogramov cudzokrajných rýb, ako aj zbierku flóry východného Mongolska. Za najzaujímavejšiu považuje cestu do Japonska. Hovorí, že niekdajší princ, dnešný japonský cisár Akihito, je ichthyológ, teda jeho kolega a uznávaný odborník na malé morské aj sladkovodné byčky.

Keď bol profesor Hensel mladým asistentom, dostala sa mu do rúk Akihitoova práca, ktorá ho veľmi zaujala. Napísal preto do paláca korunného princa, odkiaľ mu začali do Bratislavy posilať separáty Akihitoových prác. Profesor Hensel je zástupcom Slovenska v Európskej komisii pre vnútrozemské rybárstvo pri Organizácii spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo.

► – Vo voľných vodách áno. Mali by sme však súbežne vynaložiť aspoň toľko umu a prostriedkov do technológie „výroby“ nášho pstruha potočného, čo je veľmi ďaleký horizont, ako sa to, napriek problémom, podarilo v prípade pstruha dúhového.

Akú koncepciu preferujete pri druhovej ochrane rýb v našich podmienkach?

– Chránil by som nielen mladé ryby, ale aj staré. Teda stanovil by som nielen minimálnu, ale aj maximálnu lovnú mieru. Kládol by som pri tom dôraz na konkrétne lokality, povodia. Všade žijú ryby v inej zostave a limituje ich špecifický kontext životných podmienok.

Ako často vyrážate na terénny zber?

– Nie je to dnes jednoduché. Ak si obyčajný rybár chce vypreparovať rybu, môže si s legálnym úlovkom robiť, čo chce. Ichthyológ je však pri výskume stratený v džungli byrokratických nariadení.

Podieľate sa na posudzovaní projektov výstavby malých vodných elektrární?

– Jednostranné tlaky niektorých investorov a technokratov spôsobujú, že nie všetci z účastníkov realizácie týchto stavieb majú seriózny záujem o komplexné, objektívne posúdenie projektov, najmä keď v analýze ekológovia a ichthyológovia formulujú závažné negatívne vplyvy na životné prostredie v dôsledku nerozumne usporiadanej krajiny.

Boli ste v tíme, keď sa rodilo aj Vodné dielo Žilina. Ako ichthyológ ste spokojný s výsledkom?

– Žiaľ, mnohé opatrenia, ktoré sme tam striktné navrhli, sa dodnes neurobili. Je mi ľúto, že sa už nikdy nezrealizujú.

Ste spokojný s bežnými praktikami a úrovňou zarybňovania revírov?

– Živé ryby sa k nám neraz dovážajú z rôznych, možno aj pochybných zdrojov. A čo je ne-

FOTO: ARCHÍV KAROLA HENSELA

Mladý výskumník: Počas trojmesačnej expedície po Mongolsku v roku 1969

bezpečnejšie, neraz bez veterinárnej kontroly. Obmedzil by som sústavné prenášanie rýb z ich pôvodných biotopov do nových revírov. Naši hospodári by si pri väčšej podpore dokázali vyprodukovať vlastné násady.

Mnohé vaše preparáty sa stali súčasťou muzeálnych zbierok. Pri stretnutí s ktorými rybami zažívate najväčšie očarenie prírodou?

– Každá ryba je svojím spôsobom neopakovateľná, a to nielen vzhľadom. Stavba a funkcia ich vnútorných orgánov je rovnako zaujímavá. Neraz rybári síce pitvajú ryby, ale nevšímajú si stavbu tela ani orgány.

Čo vedú o pažerákových zuboch kaprovitých rýb, o plynových mechúroch alebo obličkách rýb? Škoda, že väčšinu praktických rybárov to nezaujíma. ■

Vyhodnotenie súťaže

o knihu Rybolov Príručka pre začiatočníkov z PaR č. 10/2009. Spomedzi súťažiacich, ktorí správne odpovedali na súťažnú otázku, sme vyžrebovali troch víťazov:

Jaroslava Pitoňáka z Popradu, **Petra Schnierera** z Námestova a **Olega Gumana** z Prešova.

